

UNELE CONSIDERAȚII PRACTICE REFERITOARE LA EXCEPȚIILE DE NECOMPETENȚĂ ÎN MATERIE PENALĂ

Conf. univ. dr., av. Ramona Mihaela COMAN

Abstract: *This paper examines the legal regime governing pleas of lack of jurisdiction in criminal matters, starting from examples drawn from recent judicial practice that highlight major challenges, such as the stabilization of jurisdiction after the completion of the preliminary chamber procedure, the inability of the preliminary chamber judge who has declared lack of jurisdiction to rule on the motions and objections raised, as well as the correct interpretation of the conditions for the prorogation of jurisdiction of specialized structures. The analysis addresses in detail the moment when territorial lack of jurisdiction may be invoked, the effects of a finding of lack of jurisdiction in the preliminary chamber, and the limits of the special jurisdiction of criminal investigation bodies, including the application of jurisdictional prorogation.*

The conclusions emphasize the need for a rigorous application of jurisdictional rules, the decisive role of judicial review, and the imperatives of legislative intervention aimed at harmonization, so that pleas of lack of jurisdiction remain an effective instrument for safeguarding legality and ensuring legal certainty in criminal proceedings.

Keywords: *criminal proceedings, pleas of lack of jurisdiction, preliminary chamber, special jurisdiction, declination of jurisdiction*

1. Competența, garanție a legalității procesului penal

Determinarea competenței în materie penală reprezintă una dintre garanțiile esențiale ale unui proces echitabil și ale funcționării legale a justiției. În doctrină s-a arătat că prin competență se înțelege însușirea unei cauze penale de a fi instrumentată de un anumit organ judiciar¹. În centrul acestei problematice se află conceptul de *justițiabilitate*², înțeles ca aptitudine a unei cauze de a fi supusă judecării într-un cadru normativ clar, previzibil și stabil, care permite identificarea instanței chemate să exercite funcția jurisdicțională. Justițiabilitatea constituie, astfel, premisa însăși a competenței, „condiția primară de acces la jurisdicție”, fără de care competența nu se poate configura. Ea definește aptitudinea unei cauze de a intra în circuitul judiciar, iar competența reprezintă mecanismul tehnic prin care această aptitudine este transpusă în plan instituțional. Competența, în sensul delimitării jurisdicției conferite fiecărui organ judiciar, reprezintă ansamblul regulilor

¹ V. Rămureanu, *Competența penală a organelor judiciare penale*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 33.

² N. Volonciu, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, vol.I, Ed. Paidera, București, 1993, p. 274.

juridice care permit o distribuție pe verticală și orizontală a cauzelor atribuite unui organ judiciar³. În acest sens, competența nu este doar o regulă tehnică de distribuire a cauzelor între diverse instanțe, ci o veritabilă condiție de legitimitate a actului de justiție, menită să garanteze că fiecare persoană este judecată de instanța stabilită prin lege, în acord cu principiile legalității, imparțialității și securității juridice. Astfel, competența devine expresia juridică a cerinței ca puterea de a judeca să fie exercitată numai de organul investit în mod legal, în formele și limitele determinate normativ. Prin această filtrare instituțională, justițiabilitatea capătă o dimensiune concretă, transformându-se într-un mecanism ce protejează atât interesele părților, cât și ordinea publică procesuală.

În contextul procedurii penale, unde consecințele asupra drepturilor fundamentale sunt de o importanță deosebită, studiul competenței nu poate fi redus la o analiză tehnică, ci trebuie plasat într-un cadru conceptual mai larg, ce reunifică rațiunea alegerii instanței competente cu finalitatea procesului penal: realizarea justiției într-o manieră eficientă, legală și echitabilă. Pentru a exista o democrație adevărată, dreptul procesual penal trebuie să mențină un echilibru între exigențele represiunii infracțiunilor (lupta contra criminalității, apărarea socială) și acelea ale salvărilor intereselor indivizilor⁴. Potrivit legii, orice organ judiciar este obligat să își verifice competența din oficiu, verificarea putând interveni însă și la cerere, pe cale de incident, prin ridicarea excepției de necompetență sau prin vreuna din căile de atac prevăzute de lege⁵. Excepțiile de necompetență sunt astfel mijloace procesuale prin care se invocă necompetența unui organ judiciar sesizat cu o anumită cauză, solicitându-se totodată trimiterea cauzei organului judiciar competent. Chiar dacă nu se prevede în mod expres, doctrina⁶ a arătat că necesitatea respectării normelor de competență nu exclude posibilitatea formulării de către părți sau subiecții procesuali de excepții de necompetență în cursul urmăririi penale, indiferent dacă acestea sunt denumite astfel sau sunt depuse sub forma unor cereri sau memorii.

Excepțiile de necompetență devin astfel un instrument procesual de garantare a legalității desfășurării procesului penal în toate fazele procesului.

Excepțiile de necompetență trebuie să concilieze două exigențe fundamentale ale procedurii: pe de o parte, principiul *perpetuatio iurisdictionis*, potrivit căruia instanța legal sesizată și competentă la momentul investirii își păstrează jurisdicția pe întreg parcursul procesului, indiferent de modificările ulterioare care, în absența

³ Giorgio Spangher, Marco Zincani, *Compendio di procedura penale*, Maggioli Editore, Santarcangelo di Romagna, 2019, p. 26.

⁴ Ovidiu Predescu, Gheorghe Ivan, *Marile sisteme procesuale penale și sistemul procesual penal român*, în: *Revista Pro Lege* nr. 1/2017, online.

⁵ Gheorghică Mateuț, *Procedură penală. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București 2019, p. 369.

⁶ Mihail Udroui, *Procedură penală. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 195.

acestei reguli, ar atrage competența unei alte instanțe; iar pe de altă parte, necesitatea înlăturării actelor efectuate de un judecător lipsit de competență, pentru a garanta legalitatea și validitatea procesului penal⁷. Jurisprudența recentă a evidențiat o serie de aspecte delicate privind excepțiile de necompetență, aspecte care reclamă o analiză atentă și o discuție aprofundată, demers pe care îl vom întreprinde în secțiunile următoare.

2. Momentul procesual al invocării excepției necompetenței teritoriale

Conform art. 47 alin. (2) și (3) C. proc. pen., excepția de necompetență teritorială poate fi invocată până la începerea cercetării judecătorești. Prin urmare, reiese că nu doar pe durata procedurii camerei preliminare, dar și în fața instanței de judecată în fond, dacă nu s-a dat încă citire actului de sesizare, se poate invoca această excepție. Referitor la acest ultim moment de invocare, putem distinge două situații: prima situație, cea în care excepția fusese invocată anterior și în procedura camerei preliminare, iar a doua, în care excepția nu a făcut obiectul unei excepții pe cameră preliminară, fiind invocată pentru prima dată. Cu privire la prima situație, în care excepția necompetenței teritoriale a făcut obiectul analizei judecătorului de cameră preliminară și acesta a respins-o, încheierea fiind definitivă, în practica judiciară⁸ s-a arătat că aceasta ar crea o autoritate de lucru judecat cu privire la acest aspect, prin urmare, invocarea în fața judecătorului fondului (indiferent că este același care a judecat în cameră preliminară sau altul) ar fi inadmisibilă.

Deși legislația procesual-penală nu prevede în mod explicit autoritatea de lucru judecat, dispozițiile Codului de procedură civilă se aplică și în materie penală, în măsura în care legea penală nu conține dispoziții contrare, conform art. 2 alin. (2) C. proc. civ. Autoritatea de lucru judecat constituie un temei juridic expres reglementat în legislația procesual-civilă, în special în art. 430 C. proc. civ., care conferă hotărârilor judecătorești, ce soluționează fondul cauzei sau excepțiile procesuale, autoritate de lucru judecat cu privire la chestiunile tranșate⁹, cuprinzând atât dispozitivul, cât și considerentele care îl fundamentează. Această opinie a fost exprimată anterior și în jurisprudența instanței superioare¹⁰, care a arătat că „deși legiuitorul a prevăzut posibilitatea invocării excepției necompetenței teritoriale până la începerea cercetării judecătorești, din examinarea dispozițiilor art. 47 alin. (3), cu referire la alin. (2), textul nu poate fi interpretat în sensul în care

⁷ Rita Chiarese, *Elementi di diritto processuale penale*, XXIII edizione, Ed. Simone, Napoli, 2022, p. 45.

⁸ Tribunalul Timiș, secția penală, sentința penală nr. 406/10.06.2025, nepublicată.

⁹ Roxana Silvia Truța, *Procedura de soluționare a ordonanței președențiale*, Ed. C.H. Beck, București, 2025, p. 213.

¹⁰ Înalta Curte de Casație și Justiție, Încheierea nr. 1/05.01.2021 pronunțată în soluționarea unui conflict negativ de competență pe www.scj.ro.

permite o verificare repetată a acestei chestiuni. În cauză, se constată că aspectele referitoare la competență au fost lămurite în procedura camerei preliminare, astfel că nu mai puteau fi repuse în discuție, deoarece erau dezlegate cu caracter definitiv”. Prin urmare, dacă asupra competenței teritoriale a instanței a intervenit autoritatea de lucru judecat în faza de cameră preliminară, această instanță fiind deja investită definitiv cu soluționarea cauzei, în faza de judecată nu se mai poate ridica la cerere sau din oficiu o astfel de excepție.

În privința celei de a doua situații, în care nu s-a invocat în procedura de cameră preliminară o astfel de excepție, situația poate genera unele discuții. Astfel, în acord cu prevederile art. 342 C. proc. pen. competența instanței, inclusiv sub aspect teritorial, reprezintă o chestiune supusă analizei obligatorii a judecătorului de cameră preliminară. În procedura camerei preliminare se dezbate, dacă este cazul, toate aspectele care prezintă relevanță sub aspectul competenței teritoriale. Practic, finalizarea camerei preliminare ar împiedica, față de exigențele temporale expres menționate în cuprinsul art. 342 C. pr. pen., o nouă analiză a obiectului camerei preliminare, cu excepția situațiilor de nulitate absolută. Competența teritorială a instanței nu este o chestiune care ar atrage o nulitate absolută, prin urmare, discutarea acesteia ar trebui să se limiteze la procedura camerei preliminare. În susținerea acestei interpretări, relevantă este Decizia nr. 31/2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțată într-un recurs în interesul legii¹¹. Chiar dacă această decizie a fost pronunțată în materie civilă, considerentele sunt relevante și în această analiză, având în vedere că instituția competenței teritoriale este comună în ambele materii, având același regim juridic. În esență, s-a stabilit că, chiar și în situația în care nu există o încheiere interlocutorie prin care s-a reținut competența, de altfel, obligatorie, în temeiul prevederilor din Codul de procedură civilă, efectul neinvocării în termen a excepției de necompetență reprezintă stabilizarea competenței în favoarea instanței sesizate, aspect care nu poate fi ulterior ignorat. Practic, neinvocarea în termen a excepției de necompetență are ca efect consolidarea competenței instanței inițial sesizate, în condițiile operării unei prorogări legale de competență sui-generis.

Cu toate acestea, legiuitorul a prevăzut în materie penală posibilitatea invocării excepției necompetenței teritoriale „până la începerea cercetării judecătorești”, deci și după ce s-a dat încheierea de cameră preliminară prin care s-a dispus începerea judecării. Spre deosebire de celelalte aspecte care fac obiectul procedurii camerei preliminare (verificarea legalității actului de sesizare, a legalității actelor de urmărire penală, a probelor administrate în faza de urmărire penală) a căror invocare și analiză se limitează la procedura anterioară începerii judecării, este inexplicabilă incoerența legiuitorului cu privire la prelungirea momentului

¹¹ Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, Decizia nr. 31/2019 din 11/11/2019, Dosar nr. 1142/1/2019, Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 133 din 19/02/2020.

invocării excepției neкомпetenței teritoriale. Soluția legislativă ar fi justificată dacă între cele două momente, și anume rămânerea definitivă a încheierii de cameră preliminară și momentul începerii cercetării judecătorești, ar putea interveni situații care ar face ca instanța să devină neкомпetență teritorial. În practica judiciară recentă, o atare excepție a fost invocată din oficiu de către instanță, înainte de citirea actului de sesizare, moment care să marcheze formal începerea cercetării judecătorești, considerând că situația avută în vedere la momentul pronunțării judecătorului de cameră preliminară s-a modificat în urma unei schimbări de încadrare juridică.

Schimbarea de încadrare juridică în speță viza o societate inculpată căreia i s-a reținut prin rechizitoriu o singură infracțiune de complicitate la evaziune fiscală în formă continuată (4484 acte materiale), autorii faptei fiind diferite persoane fizice (peste 100 de inculpați), administratori ai unor societăți cu sediul în treizeci de județe. Instanța a dispus schimbarea încadrării în 226 de infracțiuni de complicitate la evaziune fiscală, aflate în concurs real. În urma acestei schimbări de încadrare juridică instanța a dispus disjungerea cauzei formându-se încă 29 de dosare distincte și având în vedere că nu se dăduse citire actului de sesizare, a ridicat din oficiu în fiecare dosar în parte excepția neкомпetenței teritoriale, declinându-și competența în favoarea a 29 de tribunale diferite din țară. Motivarea instanței a fost în sensul că art. 386 alin. (1) care prevede procedura de schimbare a încadrării juridice menționează că se poate dispune *în cursul judecății*, ceea ce înseamnă că poate apărea și înainte de expunerea acuzației. A considerat că în cauza dedusă judecății, schimbarea ar fi doar o chestiune strict prealabilă citirii actului de sesizare, care s-a impus cu necesitate deoarece „eroarea organelor de urmărire penală era evidentă oricărui practician de drept penal, totodată fiind acceptată și de către reprezentantul Ministerului Public prin concluziile formulate”¹².

Hotărârea este criticabilă având în vedere decizia Curții Constituționale nr. 253 din 2017¹³, în care, referitor la lipsa unei prevederi legale privind posibilitatea schimbării încadrării juridice în procedura de cameră preliminară, respingând excepția invocată, Curtea a motivat că schimbarea încadrării juridice a faptei, așadar stabilirea textului de lege care prevede și sancționează fapta socialmente periculoasă și caracterizarea ei ca infracțiune, excedează competenței judecătorului de cameră preliminară, astfel cum este aceasta circumscrisă în raport cu obiectul camerei preliminare, deoarece datele care ar putea conduce la concluzia că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare trebuie schimbată, *pot să apară doar în cursul cercetării judecătorești ca urmare a readministrării probelor din urmărirea penală ori a administrării de probe noi*. În mod evident, înainte de a i se aduce la

¹² Tribunalul Mureș, Încheierea din 6 decembrie 2024 în dosar nr. 2221/102/2018, nepublicată.

¹³ Curtea Constituțională, Decizia n. 253 din 25 aprilie 2017 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 342 din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial n. 570 din 18 iulie 2017.

cunoștință acuza în mod oficial, la primul termen de judecată cu procedura de citare legal îndeplinită, prin citirea rechizitoriului sau prezentarea succintă a acestuia, nu se poate solicita inculpatului să pună concluzii pe „schimbarea încadrării juridice a acuzei”, deoarece ar contraveni art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului care garantează dreptul acuzatului de a fi informat în mod corespunzător și pe deplin cu privire la orice modificare a acuzației.

Excluzând astfel o atare situație, de schimbare a încadrării juridice a faptei, care așa cum am arătat nu poate avea loc înainte de începerea cercetării judecătorești, având în vedere că orice împrejurare nouă referitoare la locul comiterii faptei sau celelalte aspecte care atrag competența teritorială ar putea să apară doar în timpul cercetării judecătorești, considerăm că între momentul la care se dă încheierea de cameră preliminară și momentul începerii cercetării judecătorești nu pot apărea situații noi care să justifice o schimbare a competenței teritoriale. Prin urmare, având în vedere obiectul procedurii camerei preliminare, care cuprinde și verificarea competenței sub toate formele sale, soluția legiuitorului de a nu limita invocarea excepției necompetenței teritoriale în procedura de cameră preliminară este nejustificată, fiind o inconsecvență datorată probabil preluării automate în noul Cod de procedură penală a regulilor referitoare la invocarea excepțiilor de necompetență din reglementarea anterioară [art. 39. alin. (2) vechiul C. proc. pen.], care prevedea invocarea excepției de necompetență teritorială până la citirea actului de sesizare în fața primei instanțe de judecată. Reglementarea era justificată, deoarece în vechea reglementare, în lipsa procedurii camerei preliminare, legiuitorul fixase un moment în care președintele instanței avea obligația să întrebe procurorul și părțile dacă au de formulat excepții, acest moment fiind începutul judecății [art. 320 alin. (2) vechiul C. proc. pen.]¹⁴. Prin urmare, *de lege ferenda* s-ar impune ca legiuitorul să limiteze momentul invocării excepțiilor de necompetență (care nu atrag nulitatea absolută) la procedura de cameră preliminară, aplicând același regim verificării competenței instanței ca celorlalte atribuții principale ale judecătorului de cameră preliminară: verificarea legalității actelor de urmărire penală, a administrării probelor în faza de urmărire penală, a verificării legalității sesizării instanței.

3. Efectele constatării necompetenței în faza camerei preliminare

În procedura de cameră preliminară, legiuitorul a avut în vedere verificarea, după trimiterea în judecată, a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală. Chiar din momentul în care primește dosarul cauzei

¹⁴ Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 206.

în urma repartizării aleatorii, judecătorul de cameră preliminară va proceda la verificarea competenței sale, fie din oficiu, fie la cerere. Ori de câte ori apreciază că se impune invocarea din oficiu a excepției necompetenței, chiar și în lipsa unor cereri și excepții formulate de părți sau subiecții procesuali, judecătorul de cameră preliminară va stabili obligatoriu termen de judecată la care va pune în discuție excepțiile invocate pentru a fi dezbătute în contradictoriu, deoarece acesta nu are posibilitatea procedurală de a invoca în altă modalitate aceste excepții decât în cadrul unei proceduri contradictorii în care acuzarea și apărarea să ia la cunoștință despre acestea¹⁵.

Problema care s-a ridicat în practică a vizat situația în care judecătorul de cameră preliminară ar admite excepția necompetenței sale (materiale, personale, teritoriale), cu urmarea declinării de competență, dar în același timp, fiind sesizat să soluționeze și excepții privind nelegalitatea sesizării instanței, a probelor sau a actelor de urmărire penală, ar trebui să se pronunțe asupra acestora: poate să soluționeze aceste cereri și excepții, sau își va declina competența, urmând ca apoi noul judecător de cameră preliminară de la instanța competentă să judece cauza? Analiza jurisprudenței anterioare intrării în vigoare a actualului Cod de procedură penală evidențiază o abordare constantă în ceea ce privește consecințele admiterii unei excepții de necompetență. Astfel, în Decizia nr. 55/R din 23 ianuarie 2014, Curtea de Apel Târgu Mureș – Secția penală, pentru minori și familie, a statuat că instanța care admite o excepție de necompetență nu mai poate dispune restituirea cauzei la procuror pentru refacerea urmăririi penale, ci este obligată să aplice dispozițiile referitoare la declinarea competenței, transmitând dosarul instanței material și teritorial competente.

Această obligație rezulta din caracterul imperativ al art. 42 alin. (1) din Codul de procedură penală din 1968, care nu lăsa instanței nicio marjă de apreciere în privința conduitei procesuale ulterioare admiterii excepției de necompetență materială. De asemenea, art. 43 alin. (6) din același act normativ limita prerogativele instanței ce își declina competența la adoptarea măsurilor și efectuarea actelor „ce reclamă urgență”, precum cele referitoare la măsurile preventive. Actualul Cod de procedură penală a preluat această arhitectură normativă, consacrand în art. 51 alin. (5) o dispoziție identică, potrivit căreia instanța care își declină competența sau care a fost desemnată competentă în urma unui conflict soluționat de instanța ierarhic superioară poate realiza doar acte urgente. Mai mult, caracterul imperativ al reglementării din art. 42 alin. (1) din vechiul cod a fost întărit, legiuitorul introducând în textul actual al art. 50 alin. (1), sintagma „de îndată”, subliniind astfel obligația promptă a instanței de a transmite dosarul instanței declarate competente.

¹⁵ Mihail Udriou, *Procedură penală, partea specială*, Ediția a 3-a, ed. C.H. Beck, București, 2016, pp. 165, 166.

Prin urmare, în situația în care necompetența – fie ea materială, teritorială, personală sau funcțională – este constatată în faza camerei preliminare, judecătorul investit cu soluționarea acestei proceduri nu are posibilitatea de a dispune alte măsuri decât declinarea competenței către judecătorul de cameră preliminară din cadrul instanței competente. Această soluție este expres consacrată de art. 346 alin. (6) Cod procedură penală, care trimite la aplicarea dispozițiilor art. 50 și 51, aplicabile *mutatis mutandis* în cadrul procedurii de cameră preliminară. Faptul că hotărârea de declinare a competenței, spre deosebire de celelalte soluții pe care le dă judecătorul de cameră preliminară, nu este supusă niciunei căi de atac, a fost considerată de unii ca fiind contrară dispozițiilor constituționale și convenționale privind dreptul la un proces echitabil. Sesizată recent cu o excepție de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a reținut că, atât timp cât dispozițiile criticate răspund nevoii de celeritate a procesului penal, fiind necesar ca o cauză să ajungă în cel mai scurt timp în fața instanței competente, acestea constituie norme de procedură a căror reglementare este de competența exclusivă a legiuitorului¹⁶.

Prin urmare, în situația în care, sesizat fiind de către părți sau din oficiu, judecătorul de cameră preliminară constată necompetența sa, nu va soluționa celelalte cereri și excepții, ci se va pronunța exclusiv asupra necompetenței sale, declinându-și competența printr-o hotărâre care nu este supusă vreunei căi de atac; totodată, va putea soluționa doar chestiunile ce reclamă urgență, de exemplu aspectele privitoare la verificarea măsurilor preventive. De remarcat însă că măsurile luate în atare condiții nu au prevăzut un termen de valabilitate, fiind aplicabile regulile generale pentru fiecare în parte. În sistemul italian, ca o consecință a admiterii excepției de necompetență, legiuitorul a prevăzut că măsurile preventive și de siguranță au o eficacitate limitată la 20 de zile din momentul emiterii ordonanței de declinare a competenței¹⁷. Considerăm că *de lege ferenda* s-ar impune stabilirea și de către legiuitorul nostru a unei perioade în care organul judiciar competent să confirme sau să infirme măsurile, chiar dacă sunt vremelnice, dar care pot avea o durată mai lungă de timp, în cazul în care au fost dispuse sau menținute de către un organ incompetent.

4. Limitele competenței speciale și condițiile prorogării în urmărirea penală

Competența specială reprezintă acea formă a competenței care stabilește că anumite organe judiciare instrumentează după materie sau după calitatea persoanei, în mod exclusiv, anumite cauze penale privind infracțiuni ce aduc atingere anumitor valori sociale sau au un anumit grad de pericol social, printre acestea

¹⁶ Curtea Constituțională, Decizia nr. 496/2024 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 50 alin. (3) și ale art. 346 alin. (6) din Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 179 din 28 februarie 2025.

¹⁷ Paolo Tonini, *Manuale di procedura penale*, Ed. Giuffrè Francis Lefebvre, Milano, 2019, p. 89.

regăsind și structurile specializate ale Ministerului Public, respectiv cele ale Direcției Naționale Anticorupție și cele ale Direcției de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism¹⁸. Nerespectarea prevederilor legii speciale referitoare la competența materială a organelor de urmărire penală atrage sancțiunea nulității absolute a actelor întocmite, conform dispozițiilor Deciziei Curții Constituționale nr. 302/2017¹⁹. Sancțiunea însă nu privește doar situațiile în care actele date în competența structurilor specializate sunt întocmite de organe din structuri nespecializate, ci și atunci când aceste structuri specializate își asumă efectuarea unor acte care nu intră în competența lor și nu sunt aplicabile regulile prorogării de competență.

Prorogarea de competență constă în prelungirea, extinderea competenței obișnuite a organelor judiciare asupra unor cauze care în mod normal revin altor organe judiciare, și poate interveni și în ceea ce privește organele de urmărire penală, concluzie ce poate fi desprinsă din art. 63 C. proc. pen.²⁰. Dar, pentru a funcționa prorogarea de competență, în practica judiciară s-a ridicat problema dacă aceasta operează doar în cadrul aceluiași dosar, sau este suficientă existența unei legături între dosare pentru ca un organ specializat să poată efectua acte de urmărire penală pentru alte infracțiuni decât cele date în competența sa? În speță, la data constituirii noului dosar pe rolul DIICOT – Serviciul Teritorial Tg. Mureș având ca obiect infracțiunea de *influențare a declarațiilor*, se afla deja în faza de cercetare *in personam* dosarul penal având ca obiect mai multe infracțiuni: fals intelectual, uz de fals, constituire a unui grup infracțional organizat, abuz în serviciu, fraudă informatică, infracțiuni ce intrau în competența organului specializat. În cursul cercetării, s-a dispus audierea în calitate de martori a mai multe persoane. Ulterior, organele de urmărire penală s-au sesizat din oficiu cu privire la săvârșirea infracțiunii de *influențare a declarațiilor*, faptă prev. de art. 272 alin. (1) Cod penal, formându-se noul dosar, preluat tot de același procuror din cadrul DIICOT. Deși art. 272 alin. (1) Cod penal nu este enumerat ca fiind printre cele care atrag competența DIICOT, aceasta și-a motivat competența bazându-se pe prevederile art. 11 alin. (1) pct. 5 din O.U.G. nr. 78/201 – infracțiunile care au legătură, potrivit art. 43 din Codul de procedură penală, cu cele prevăzute la pct. 1-4.

Art. 43 C. proc. pen. prevede cauzele de reunire obligatorie și facultativă a cauzelor. Legătura dintre infracțiunile cercetate în dosarul inițial și cea care a făcut obiectul sesizării în dosarul de *influențare a declarațiilor* poate atrage o reunire facultativă. Atunci când a făcut referire la prevederile art. 43 C. proc. pen., legiuitorul nu a avut în vedere doar componenta substanțială a normei, respectiv situațiile în care există legături între alte infracțiuni și cele date expres în competența

¹⁸ Gh. Mateut, *op.cit.*, pp. 345, 346.

¹⁹ Curtea Constituțională, Decizia nr. 302 din 4 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial nr. 566 din 17 iulie 2017.

²⁰ Ion Neagu, Mircea Damaschin, *Tratat de procedură penală partea generală, în lumina noului cod de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 364.

direcției, deoarece norma legală nu poate fi interpretată fragmentat, doar cu privire la anumite elemente, cu excluderea altor componente ale textului legal. Competența procurorului se poate răsfrânge asupra altor infracțiuni care nu sunt enumerate în cuprinsul pct.1-4 din art.11 alin. (1) din O.U.G. nr. 78/2016 doar dacă sunt cercetate în același dosar, nu și dacă se creează un nou dosar, cu un alt obiect. Altfel, am putea ajunge la concluzia că DIICOT ar putea să cerceteze orice infracțiune, în orice dosar, indicând doar că ar avea legătură cu un dosar pe rol. Dispozițiile pct. 5 nu au caracterul unor norme atributive de competență, ci stabilesc condițiile unei prorogări de competență.

Această concluzie se desprinde și din practica Înaltei Curți de Casație și Justiție. Astfel, într-o hotărâre în procedura de cameră preliminară²¹ a arătat că: „Referirea din textul legii speciale la prevederile art. 43 C. proc. pen. nu poate avea o altă semnificație decât aceea că *în cadrul aceleiași cauze, în care este legal sesizat pentru cercetarea unei infracțiuni dată în competența sa materială specială, respectiv cele enumerate limitativ la art. 11 alin. (1) pct. 1-4 din O. U. G. nr. 78/2016, dacă organul judiciar constată că persoana cercetată a comis și alte infracțiuni, de o altă natură, care nu îi atrag competența materială, dar care se află în legătură cu cele pentru care are competența legală să efectueze urmărirea penală, în condițiile din Codul de procedură penală, competența sa materială se prorogă și cu privire la acele infracțiuni. (...) De asemenea, din punct de vedere logic, textul legal nu poate avea o altă natură, pentru că interpretarea per a contrario conduce la concluzia că Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism ar avea competența de a efectua urmărirea pentru orice infracțiune comisă de o persoană, indiferent de momentul sesizării, respectiv dacă mai exista sau nu pe rolul organului judiciar o cauză de competența sa, dacă aceasta a fost comisă, spre exemplu, în condițiile art. 43 alin. (2) lit. a) C. proc. pen. (...). Ar însemna că prin această dispoziție legală s-a atribuit direcției o competență materială generală și nu una specială, cum rezultă din litera și spiritul legii”.*

Este de domeniul evidenței că simpla legătură invocată de parchet nu este suficientă pentru a atrage competența organelor de urmărire penală. Regulile care stabilesc competența organelor de urmărire penală sunt de strictă interpretare, cu atât mai mult cu cât este vorba despre organe de urmărire specializate. Acest aspect a fost de altfel confirmat și de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 302/2017 prin care se stabilește, la para. 51, că: „În acest context, Curtea reține că înființarea unor structuri specializate presupune și o anumită competență specializată a acestora, strict determinată de lege, astfel că efectuarea sau supravegherea urmăririi penale în cauze care excedează acestei competențe determină o deturnare a scopului normelor legale ce au stat la baza înființării acestor structuri

²¹ I.C.C.J., Secția penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, Încheierea nr. 164 din 14 martie 2019 <http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=150126>

specializate". În speța mai sus amintită, după mai bine de patru ani în care cele două dosare au fost cercetate în paralel, DIICOT a dispus reunirea celor două dosare, acest aspect însă nu poate acoperi nulitatea absolută a actelor efectuate cu încălcarea dispozițiilor legale privind competența materială.

Fiind ridicată excepția necompetenței organului de urmărire penală în fața judecătorului de cameră preliminară, acesta a reținut²² faptul că prorogarea de competență și implicit reunirea cauzelor poate interveni în situația existenței unei legături între două sau mai multe infracțiuni care relevă necesitatea reunirii lor în cadrul aceluiași proces penal pentru a fi urmărite sau judecate împreună. Totodată, judecătorul de cameră preliminară a constat faptul că dispozițiile art. 11 alin. (1) pct. 5 din O.U.G. nr. 78/2016 nu au caracterul unor norme atributive de competență, ci stabilesc condițiile unei prorogări de competență; dispozițiile acestui text de lege permit prorogarea de competență și cu privire la infracțiunile pentru care organul de urmărire penală nu are competența materială, dacă cercetarea acestora într-un alt cadrul procesual ar aduce atingere bunei înfăptuiri a justiției. Așadar, judecătorul de cameră preliminară a apreciat că pentru a interveni prorogarea de competență în favoarea Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism pentru efectuarea urmăririi penale și cu privire la infracțiunea de influențarea declarațiilor (care face obiectul celui de-al doilea dosar), era necesar ca urmărirea penală să se efectueze în dosarul inițial care a atras competența DIICOT.

Soluția, deși corectă, nu a fost menținută în contestație de completul de cameră preliminară de la Curtea de Apel, care, fără o analiza efectivă a excepției invocate cu privire la competența materială din cel de al doilea dosar, conexas ulterior, a admis contestația parchetului desființând hotărârea, cu motivarea lacunară că, printr-o încheiere anterioară²³, Curtea de Apel a stabilit că DIICOT ar fi fost competentă să efectueze acte de cercetare penală în dosarul inițial, prin urmare, chiar dacă încheierea penală dată de completul de judecători de cameră preliminară din cadrul Curții de Apel Târgu-Mureș nu are autoritate de lucru judecat. Curtea a stabilit că aceasta se bucură de stabilitate, întrucât provine de la o autoritate judecătorească și nu va mai analiza competența DIICOT în dosarul reunit la

²² Tribunalul Mureș, Încheierea penală a judecătorului de cameră preliminară nr. 31/CP/31 ianuarie 2024, nepublicată.

²³ Anterior, în procedura de cameră preliminară, judecătorul de cameră preliminară de la Tribunalul Mureș a dispus excluderea tuturor probelor și restituirea cauzei la parchet, constatând necompetența DIICOT de a efectua acte de urmărire penală în dosar, raportat la încadrarea juridică date faptelor prin ordonanța de începere a urmăririi penale (constituire de grup infracțional organizat și înșelăciune, fără a se menționa valoarea pagubei și fără a se reține consecințe deosebit de grave). Curtea de Apel a admis contestația parchetului și a trimis cauza spre rejudecare la judecătorul de cameră preliminară, care în rejudecare, analizând și celelalte cereri și excepții invocate, a admis excepția necompetenței materiale a DIICOT în dosarul format ulterior având ca obiect favorizarea făptuitorului, și conexas după patru ani la cel inițial, pentru motivele arătate mai sus.

acesta²⁴. Prin urmare, analiza normativă și jurisprudențială relevă că aplicarea competenței speciale și a prorogării acesteia trebuie realizată cu maximă rigoare, întrucât orice extindere nejustificată a atribuțiilor organelor specializate nu doar deturneză finalitatea legii, ci afectează însăși legalitatea procesului penal, impunându-se cu necesitate un control judiciar exigent pentru garantarea unui act de justiție conform principiului legalității.

5. Concluzii asupra regimului excepțiilor de necompetență în materie penală

Analiza normelor instituite de actualul Cod de procedură penală, dublată de practica judiciară recentă, confirmă faptul că regimul excepțiilor de necompetență reprezintă o zonă de intersecție între exigențele legalității procesului penal și imperativele stabilității raporturilor juridice. Caracterul specializat al anumitor structuri de urmărire penală, existența unor reguli clare de prorogare a competenței și limitele procedurale stabilite pentru invocarea necompetenței conturează un cadru complex, în care controlul judiciar trebuie să fie ferm și echilibrat. Deși jurisprudența a conturat repere importante, rămân vizibile unele incoerențe ale reglementării, de exemplu cele privind extinderea competenței teritoriale după camera preliminară, dar și probleme de aplicabilitate, cum ar fi în materia prorogării de competență a organelor specializate, ceea ce reclamă o intervenție legislativă de clarificare. În mod deosebit, necesitatea alinierii momentului de invocare a excepțiilor de necompetență la finalitatea camerei preliminare apare ca un imperativ de *lege ferenda*. În ansamblu, excepțiile de necompetență își mențin rolul de mecanisme esențiale pentru protejarea legalității și pentru asigurarea unei distribuiri corecte a funcției jurisdicționale, fiind indispensabile realizării unui proces penal echitabil, coerent și predictibil. Consolidarea unui cadru normativ clar, completat de o jurisprudență unitară, rămâne condiția necesară pentru protejarea încrederii justițiabilului în funcționarea corectă a sistemului judiciar.

Bibliografie:

1. Chiarese Rita, *Elementi di diritto processuale penale*, XXIII edizione, Ed. Simone, Napoli, 2022.
2. Crișu Anastasiu, *Drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2011.
3. Mateuț Gheorghită, *Procedură penală. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București 2019.

²⁴ Curtea de Apel Tg. Mureș, Cameră preliminară, Încheierea penală nr. 75/C/CP din 05 iulie 2024, nepublicată.

4. Neagu Ion, Damaschin Mircea, *Tratat de procedură penală partea generală, în lumina noului cod de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014.
5. Predescu Ovidiu, Ivan Gheorghe, Marile sisteme procesuale penale și sistemul procesual penal român, în: *Revista Pro Lege* nr. 1/2017.
6. Rămureanu, Virgil, *Competența penală a organelor judiciare penale*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980.
7. Spangher, Giorgio, Zincani Marco, *Compendio di procedura penale*, Maggioli Editore, Santarcangelo di Romagna, 2019.
8. Tonini Paolo, *Manuale di procedura penale*, Ed. Giuffrè Francis Lefebvre, Milano, 2019.
9. Truța Roxana Silvia, *Procedura de soluționare a ordonanței președentiale*, Ed. C.H. Beck, București, 2025.
10. Udroiș Mihail, *Procedură penală, partea specială*, Ediția a 3-a, ed. C.H. Beck, București, 2016.
11. Udroiș Mihail, *Procedură penală. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2016.
12. Volonciu, Nicolae, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, vol. I, Ed. Paidera, București, 1993.